

Anulu III.

N^{ro} 11.

Foi'a basericésca.

Organu

pentru cultur'a religioasa a clerului si a
poporului.

Redigeata de

Dr. **Alesandru V. Gram'a.**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

10 Juniu 1885.

Cuprinsulu:

Rom'a si Constantinopolulu. — Comentariulu Santului Tom'a de Aquino in
salutarea angerésca. — Voltaire si Epigonii lui in Europ'a. — Mánecarile si
felonulu preotiescu. -- Rogatiunile basericeei pentru ploia. — Varietáti.

Apare in 10 si 25 st. n. a fia-carei luni.

Pretiuulu pre unu anu 3 fl. v. a.

Blasiu, 1885.

Tipograffi'a Seminarului gr-cat. in Blasiu.

Rom'a si Constantinopolulu.

„Tu esti Petru, si pre acést'a piatra voiu edificá biseric'a mea, si portile iadului nu o voru invinge“ suntu cuvintele in veci memorabile ale Mantuitoriului nostru Isusu Christosu, in cari si afla espicarea admirabil'a rola, ce o a jocalu Rom'a crestina si o va jocá pâna la capetulu lumei. In cuvintele aceste scurte inse pline de adevveruri si profetic si afla espicarea cea mai fidela impregiurarea, cá nice una cetate pre lume nu a fostu in viéti'a si devoltarea omenimei, cea ce a fostu Rom'a crestina tempu de mai doue mii de ani, centrulu, focalariulu, fastigiulu bisericeii, spre care si indreptáu ochii totu de a un'a toti crestinii fora deosebire, amici seau inimicii ai ei. Au fostu destule cetati, mari si insemnate in anticitate, cetati, ce eráu totu atâte centre ale lumei antice cunoscute, cetati, cari tempu indelungatu au jocalu role dintre cele mai stralucite, si tôte acele au pieritu, si din glori'a loru cea vechia, nu au mai reimasu decâtu nesce ruine venerande, ce ni marturescu, câtu de trecutoriu este totu ce e omenescu sub sóre. Ce a fostu óre cânduva Babilonulu, ce a fostu Alesandri'a, ce a fostu Antiochi'a? si ce suntu ele astádi? Singuru una cetate pre întregu rotogolulu pamentului face esceptiune in privinti'a acést'a. Singuru una cetate a trecutu prin valurile temporiloru si in ele unumai cá nu a pierdutu nemic'a din marimea ei de mai inainte, ei inca pre cându altele au pieritu si au apusu, si pre cându dupa calcululu omenescu ar' fi trebuitu se se intemple si cu ea asemene, pre atunci ea cá unu fenice nou nascutu a inceputu a se aretá in una frumsetia inca si mai mare, in una frumsetia asia dicundu preste fire, in una frumsetia, in care urmele lui Dommedieu se vedu prototindine. Si cetatea acést'a este Rom'a, Rom'a, centrulu crestinetatei. Cá sórele ce nu-si pierde nemic'a din splendórea este ea printre celelalte cetáti; cá sórele, dinaintea caruia disparu tote stelele, candu apare elu pre ceriu, este Rom'a printre celelalte cetáti ale lumei antice.

Ce taina pote se fia acést'a? Cum e cu potintia, cá singuru in Rom'a se se sparga si nimicésca legea ace'a fatala a caducitatei, legea ace'a, carea demanda, cá totu ce se nasce pre pamentu mai iute seau mai târdíu trebue se cada si se piera? Cuvintele de mai susu ale Mantuitoriului nostru ni esplica, cum e cu potintia asia ceva. Cáce deca nice portile iadului nu o voru poté invinge fiendu ea scaunulu Capului bisericeii, atunci cum o va poté invinge una lege óre careva a lucrurilor trecutórie?

Cu tôte aceste inse in faci'a cuvinteloru acestor'a atátu de clare ale Mantuitoriului nostru, inimicii Romei si a Primatului bisericeii, ce-si are resiedinti'a in ea, nu incéta a cautá câte si mai câte cause, cá se-si pota espicá

fenomenulu acest'a, ce nu-si are parechia in-tóta istori'a omenimei. Recunoscu si eli, cumcà fenomenulu este mare si extraordinariu. Inse in locu de a se plecà si a recunosce, cumcà degetulu lui Domnedieu este aci, mai bucurosu cërca se esplice din cause naturali ace'a ce este supranaturalu, se esplice din cause finite ace'a, ce-si are ratiunea in una cauza infinita.

Astufeliu cá se tacemu de alte multe cause, din cari Protestantii si Orientalii desbinati voiescu se esplice nunumai fenomenulu acest'a, ci si Primatulu basericescu alu episcopului Romei laolalta cu splendórea lui cea mare de seculi, amintimu de asta data numai de un'a. Sustienu adecà Protestantii si Orientalii desbinati, cá episcopulu Romei are de a-si multiumf pusetiunea sa cea inalta basericésca numai si numai insemnataei politice si sociali celei mari, ce o a jocatu Rom'a in tempurile antice. Deca Santulu Pietru, dîcu eli, si ar' fi pusu scaunulu seu in alta cetate antica de mai pucinu momentu, si nu in Rom'a, atunci nice odata urmatoriulu lui nu ar' ff ajunsu in baserica la pusetiunea ace'a frumósa, la care a ajunsu; si din contra, chiar' si deca Santulu Pietru nu si ar' fi pusu scaunulu primatialu in Rom'a, episcopulu Romei, de nu ar' fi fostu succesoriulu nice unuia dintre Apostoli, totusi ar' fi ajunsu ace'a ce a ajunsu. Ar' fi ajunsu, cãce rol'a si pusetiunea politica si sociala a Romei antice a fostu asia de mare si asia de insemnata, cãtu episcopulu ei a trebuitu se devina cu tempu redicatu preste toti celilalti episcopi din alte cetati. Rom'a pagãna, dîcu eli, a fostu ace'a ce a facutu din Rom'a crestina ace'a ce este. Deca Rom'a pagãna nu ar' fi fostu asia mare, atunci nice Rom'a crestina nu ar' fi ace'a ce este. Splendorea cea mare depre coron'a imperatoru Romani a aruncatu mai antãiu una lumina debila si preste mitr'a episcopului din Rom'a, dupa ace'a si mai poternica, pana ce in urma tota splendórea depre coron'a imperatésca a trecutu pre mitr'a episcopésca, si cadiendu diosu coron'a s'a redicatu in loculu ei mitr'a cu una potere si splendóre inca si mai mare.

Pre calea acést'a voiescu inimicii Pontificelui Romanu se arete, cá poterea lui si pusetiunea lui in baserica nu este domnedieésca, ci unu ce produsu de impregiurarile istorice si inca pagãnesci, cá astufeliu se faca din elu una caricatura, una specie de succesoru a Cesariloru Romei pre terenulu basericescu.

Unu atare lucru merita a fi consideratu pucinu la lumin'a fapteloru istorice, cá se se veda, in cãtu jústifica istori'a genulu si modulu acest'a de argumentare a inimiciloru Primatului Romei. Noi scimu si credemu, cumcà Primatulu Romei se baséza pre vointi'a domnedieésca, si ori ce incercare de a-lu esplicá pre alta cale a fostu, este si va fi purure fora succesu. Inse dupa-ce inimicii se punu pre terenulu istoricu, si ne combatu depre terenulu acest'a, asia nice noi nu ne retragemu, ci le urmanu si noi, cãce ace'a este natur'a adeverului, cá elu nu se sparia si nu se teme pre ori si ce terenu va fi atacatu, si ace'a este si chiamarea teologiei, cá se apere adeverulu ori si de unde va veni ataculu.

Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu a datu Santului Pietru si urmaritorilor lui, Pontificiloru Romei, potestatea basericésca intréga. Modulu deprinderii potestatii acesteia inse nu l'a determinatu, ci a lasatu, cá acel'a se fia totu de a un'a conformu tempului si impregiurariloru. Si asia s'a si intemplatu totu de a un'a. Dupa cum au fostu tempulu si impregiurarile, si Pontificii au facutu mai mare si mai multu usu de potestatea loru, éra de alta data mai micu si mai pucinu fora cá potestatea loru basericésca se fia suferitu ceva prin acést'a. Astufeliu in seculii primi ai crestinetatei, cari in privinti'a moralitatei se pote numí epoc'a de auru a crestinismului, Pontificii Romani numai in easuri de grea cercare au facutu usu de potestatea loru basericésca, cum a fostu p. e. in cert'a pentru serbarea Pasciloru. Si atunci nice cá erá lipsa se faca usu mai mare, fienducá crestinií eráu atunci atátu de buni, cátu preste totu numai arareori erá de lipsa, se pasiesca la midilocu potestatea basericésca spre a li regulá viéti'a religioso-morala. Lucrulu acest'a inse in seculii mai tárdfi s'a schimbatu. Caldur'a cea mare de credintia a crestiniiloru de antáiú si a pierdutu totu mai multu din potere si zelulu moralu alu crestiniiloru preste totu s'a recitu. Atunci de sine se intielege, cá si Pontificele Romanu a trebuitu se esa din rezerv'a de mai inainte impusa de impregiurarile tempului si se pasiesca la midilocu cu tóta majestatea potestatii sale basericesci spre a tiené vieti'a crestiniiloru si a basericeii intre marginile sale. Acést'a este epoc'a ace'a, candu Pontificatululu Romei apare in splendórea sa cea mai mare.

Impregiurarea acést'a i face pre Protestantii si Orientalii desbinati se sustiena, cumcá Pontificele Romei singuru pusetiunei cetatei acesteia in vieti'a politica are se-si multumésca pusetiunea sa cea inalta basericésca. Pana candu in epoc'a de auru a moralitatei crestine vieti'a basericésca nu a avutu lipsa de unu regulatoriu puternicu, pana atunci episcopulu Romei a fostu in baserica unu simplu episcopu fora de nice una rola diversa seau mai insemnata cá a altoru episcopi. Candu inse impregiurarile s'au schimbatu si moralitatea si zelulu credintiei in crestini a mai scadiutu, si prin urmare a fostu lipsa de unu regulatoriu energicu, de o autoritate impunetoria basericésca, atunci ochii toturoru au privitu spre Rom'a, si inca in modu tare naturalu. Rom'a erá cetatea principala in lumea cunoscuta. Dela Rom'a asteptá lumea intréga indreptarea si conducerea in tóte lucrurile. Tare naturalu, cá acum si in lucrurile basericesci de acoló asteptá conducerea. Si astufeliu episcopulu Romei a devenitu pre incétulu conducutoriulu partei celei mai insemnate a crestiniiloru. Nu Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu a factu din Pontificele Romei ace'a ce este, ci Rom'a si impregiurarile tempuriloru.

Se vedemu inse óre asia stá lucrulu. Pontificatululu Romei a inceputu a se aretá in tóta splendórea lui mai cu sema incependu de prin secululu alu cincile si mai cu sema pre tempurile, candu poporele barbare din apusulu Europei incepuseru a se increstiná si a formá si organísá staturi. Acum

chiaru pre tempulu acest'a insemnatatea politica a Romei a inceputu a scádé. Dela mutarea resiedintiei Imperatului Romanu din Rom'a in Constantinopolu Rom'a in privint'a politica incetulu cu incetulu a inceputu a se scobóri din inaltimea sa cea mare, si locul ei incepù a-lu luá Constantinopolulu. Cu unu cuventu centrulu de gravitatiune politica pre incetulu s'a stramutatu din Rom'a in Constantiuopolu, si astufeliu Rom'a nu mai erá mai multu ace'a, ce fusese mai inainte. Si mirare! Chiaru pre tempulu ace'a, candu insemnatatea politica a Romei incepù a scádé, chiaru atunci Primatulu basericescu alu Romei incepù a se aretá in splendóre si marire totu din ce in ce mai mare. Ma candu Rom'a pre terenulu politico-civilu si pierduse tota insemnatatea, pre atunci Pontificatulu basericescu alu Romei a ajunsu la culmea splendórei, cum a fostu pre tempurile Papei Inocentiu III.

Multe lucruri le sustienu Protestantii si Orientalii desbinati basati pre istoria in contr'a basericei catolice. In nice unulu inse istori'a nu i desavyéza asia tare, cá in asertulu acest'a, cá pontificatulu basericescu alu Romei are se-si multumésca pusetiunea sa cea inalta basericesca numai insemnatatei politice a Romei. Cáce precumu amu vediutu, Pontificatulu basericescu alu Romei s'a aretatu in splendorea sa cea mai inalta, chiaru atunci, candu insemnatatea politica a Romei a fostu pieritu de totu. Unde este dara aici nesu si legatura logica causala intre Primatulu basericescu alu Romei si intre insemnatatea ei politica? Credemu cá nimene nu o va adá. [10]

Deca pote omulu se vorbésca de unu atare nesu, atunci cu totu dreptulu pote se vorbésca de pusetiunea basericesca a Patriarcului Constantinopolitanu cá urmare naturala a pusetiunei politice, ce o a avutu Constantinopolulu dela Constantinu Marele in coce. Pana pre tempurile aceste Constantinopolulu a fostu una simpla cetate de unu rangu tare inferioru, numita Bizantiu. Éra episcopulu ei nu jocá in baseric'a universalá nice una rola fia si cátu de ne-insemnata. Dupa ce inse Imperatulu Constantinu Marele si a mutatu resiedinti'a in Bizantiu, care apoi a capetatu numele de Constantinopolu, numai decátu a inceputu a jocá una rola mare politica, si in urmarea rolei acesteia mari politice si episcopulu Constantinopolitanu a inceputu a esi din pusetiunea lui cea umila, in carea a fostu pana atunci si a pretinde una pusetiune mai inalta basericesca, asia cátu in sinodulu dela Calcedonu (451) a capetatu dreptulu onorificu de antáiuulu Patriarcu dupa Pontíficele Romei. Ma s'a incercatu de repetíte ori a se redicá si preste acést'a si a rapi la sine intréga potestatea basericesca.

Astufeliu deca este vorb'a, cumcá in baserica potestatea óre carui episcopu a crescutu numai pentru insemnatatea politica a cetatei, in care si a avutu resiedinti'a, atunci se pote cu totu dreptulu dice, cá Patriarculu Constantinopolitanu singuru impregiurarei acesteia are se-i multumésca pusetiunea ierarchica, ce o capetatu in baserica in decursulu tempului, căce originea si desvoltarea pusetiunei acesteia concade cu originea si desvoltarea pusetiunei

politice a Constantinopolului. A sustiené inse asia ceva despre Pontificele Romei, a carui splendóre concade cu decadinti'a politica a Romei, insemnéza nu a argumentá cu istori'a in mána ci insemnéza a desconsiderá cu totul istori'a.

Comentariulu Santului Tom'a de Aquino in salutarea angerésca.

Bucurate María, ce'a ce esci plina de daru, Domnulu e cu tine.

Salutarea acést'a consta din trei parti. O parte, adeca: *Bucurate ce'a ce esti plina de daru, Domnulu e cu tine, binecventata esti tu intre miiieri, o a facutu angerulu.* A dou'a parte, adeca: *Binecventatu e fructulu panteceului teu, o a facutu Elisavet'a mam'a lui Joanu botezatoriulu.* A trei'a parte adeca „*María*“ o a adausu baseric'a; pentru-cá angerulu nu a dísu: *Bucurate María, ci Bucurate ce'a ce esti plina de daru.* Éra acestu nume, adeca *María*, dupa interpretarea s'a, precum se va vedé, convine díseloru angerului ¹⁾.

1. *Antáiu* asia dara trebuie se consideramú, cá in vechime erá lucru fórte mare, deca angerii se aretau omenilorú; seau deca omenii faceau acestor'a reverintia, se socoteá de cea mai mare lauda. Deunde si in laud'a lui Avramu se scrie, cá a ospetatu pre angeri, si cá acelor'a le-a prestatu reverintia. Éra cá angerulu se fia facutu omului reverintia, nice cându nu s'a auditu, decátu numai dupa ce a salutatú pre prea fericit'a Vergura, dícându cu reverintia: *Bucurate.* Éra cá in vechime nu reverá angerulu pre omu, ci omulu pre angeru, si-are ratiunea, de ore-ce angerulu erá mai mare de cátu omulu, sí inca din trei puncte de vedere. *Antái* din respectulu *demitatei*: a carci ratiune e, cá angerulu e de natura spirituale: *celu ce face angerii sei spirite* (Ps. 103 4); éra omulu e de natura coruptibile: deunde dícea Avramu: *voiu vorbí catra Domnulu mieu, dupa ce sum pulvere si cenusia* (Gen. 18, 27). Asia dara nu erá cuvenintiosu, cá creatur'a spirituale si necoruptibile se prestée reverintia celei coruptibile, adecá omului. *A dou'a* din respectulu *familiaritateri* catra Ddieu. Pentru-cá angerulu e familiariu lui Ddieu, cá unulu ce-i asiste: *Mii de mii sierbiuu lui si dieci de milióne asistau lui* (Dan. 7. 10). Omulu inse e cá si strainu si departatu de Ddieu prin pecatu. *L'am alungatu fugindu* (Ps. 54 8). Pentru ace'a e cuvenintiosu cá omulu se reveréze pre angeru, cá pre unulu ce-i de aproape sí familiariu Regelui. *A trei'a* pentru *plenitudinea splendorei gratiei divine*: pentru-cá angerii primescu ins'a-si lumin'a divina in plenitudinea cea mai mare. *Óre este numerulu ostasiloru lui, si asupr'a càruia se nu se scóle lumin'a lui?* (Job. 25 3). Sí pentru ace'a totu de a un'a apare cu lumina. Ci omenii desi primescu ceva din insasi lumin'a gratiei, totusi e pucina si in óre care obscuritaate.

2. Nu erá asia dara cuvenintiosu, cá angerulu se aduca omului reverintia,

¹⁾ Din ace'a, cá S. Tom'a aici nu face amentire si de cuvintele «Prea santa María, mam'a lui Ddieu» etc. adause de baserica, neci de cum nu urméza, cá acestea pre atunei n'ar' fi fostu in usu.

pana nu se va aflá careva in natur'a omenésca, care cu acestea trei se intréca pre angeri; si acést'a a fostu prea fericit'a Vergura. Si pentru ace'a spre a aretá angerulu, cá in aceste trei (calitati) lu intrece, a voitu cá se-i aduca reverintia: deunde a dísu: *Bucurate!* Prin urmare prea fericit'a Vergura a intrecutu pre angeri in acele trei (calitati), si (anumitu) *antáiu* in *plinitudinea gratiei* carea e mai mare in prea fericit'a Vergura, decâtu in ori si care angeru; si pentru ace'a spre a insinuá acést'a angerulu i a adusu reverintia, dicându: *plina de daru*; cá si cum ar' fi dísu: Pentru acea-ti dau reverintia, pentru cá me intreci cu plinitudinea gratiei.

3. Éra prea fericit'a Vergura se díce *plina de daru* din trei respecte. Antái din respectulu *animei*, in care a avutu tóta plenitudinea gratiei. Pentru cá grati'a lui Ddieu se dá spre doua scopuri; spre a face adeca fapte bune, si spre a evitá reulu; si apoi ce privesce acestea doua, prea fericit'a Vergura a avutu cea mai perfecta gratia, pentru cá dens'a a incungiuratu totu pecatulu mai multu cá ori si care santu de dupa Christosu. Cá pecatulu seau e originale, si de acest'a a fostu scutita in pantece, seau mortale, seau veniale, si de acestea a fostu libera. De unde: *Tota esti frumosa amica mea si macula nu este intru tene.* (Cant. 4. 7). S. Augustinu in cartea despre natura si gratia (c. 36. n. 42) (díce) „Cu esepiunea santei Vergure Marí'a, deca toti santii si santele pana ce au fostu in acést'a vietia ar' fi fostu intrebati, cá óre suntu fora de pecatu, toti cu o vóce ar' fi strigatu: *Deca am díce cá pecatu nu avemu, insine ne insielamu, si adevéru nu este intru noi* (Joan. 1. 8). Cu esepiunea, dícu, a acestei sante Vergure, despre care pentru onórea Domnului, candu se tractéza despre pecatu, nu voiescu se facu nice o intrebare. Pentru cá scimu, cá ei, carea a meritatu a concepe si a nasce pre acél'a, despre care stá cá nu a avutu nice unu pecatu, i s'a datu mai multa gratia spre a invinge pecatulu din tóte partile. Ci Christosu intrece pre prea fericit'a Vergura cu ace'a, cá s'a conceputu si s'a nascutu fora de pecatulu originalu; éra prea fericit'a Vergura s'a conceputu in pecatulu originalu inse nu s'a nascutu in elu. (Acést'a e opiniunea Santului Tom'a. Baseric'a astádi s'a dechiaratu altumintrule Red.) Dens'a a eserciatu si faptele toturoru virtutiloru, pre cându cei alalti santi numai unele speciali: deórece unulu a fostu umilu, altulu castu, altulu misericordiosu, si pentru ace'a densii servescu de esemplu in respectulu virtutiloru speciali, cá fericitulu Nicolau de esemplu alu misericordiei etc. Dara fericit'a Vergura de esemplu alu toturoru virtutiloru; fiindu-cá intr'ens'a affi esemplulu umilintiei: *Éca sierbitóri'a Domnului* (Luc. 1. 38) si dupa vers. 48: *a cautatu la umilintí'a servitórei sale*; a castitatei, *deorece barbatu nu cunoscu* vers. 34. si a toturoru virtutiloru, precum din destulu se vede. Asia dara este plina de gratia prea fericit'a Vergura atátu in respectulu lucrarei binelui, cátu si a incungiurarei reului.

4. A dou'a a fostu plina de gratia in respectulu *domnirii sufletului presté corpu*. Pentru cá mare lucru este la santi a avé atát'a gratia, cátu se

le santiésca sufletulu; ci sufletulu prea fericitei Vergure asia a fostu de plinu, in câtu din ace'l'a s'a reversatu gratia preste corpu, in câtu din densulu a conceputu pre Fiulu lui Ddieu, si pentru ace'a dice Hugo de S. Victore: Fiendu-cà in anim'a ei amorulu Spiritului santu ardea in unu modu singularu, pentru ace'a in carnea ei faceá lucruri de miratu, intru atât'a cà din ea se se nasca Ddieu si omulu". *Éra santulu ce se va nasce din tine, se va chiamá Fiulu lui Ddieu* (Luc'a 1. 35).

5. A trei'a in respectulu *refusarei ori carui barbatu*. Cà-ci mare lucru este la ori si ce santu, cându posede atât'a gratia, in câtu ace'a ajunge la salutea multor'a; dara cându posede atât'a, câta e de ajunsu la salvarea a tóta omenimea din lume, acést'a este forte mare. Si acést'a se afla in Christosu si beat'a Vergura. Pentru cà in totu periclu potemu affá scapare la prea gloriós'a Vergura. De unde: *o mie de scutiri*, adeca remedia contr'a periceloru, *atarna de ea*. (Cant. cant. 44). Asemenea o potemu avé de ajutoriu in lucrarea a tóta virtutea, si pentru ace'a dice dens'a. *In mine e tota sperarea victiei si a virtutei* (Eccl. 24. 25). Asia dara e plina de gratia, si cu plenitudenea ei intrece pre angeri; prin urmare cu cuvenintia se si chiama Maria, ce se interpretéza luminata in sene; deunde Isai'a: *Va implé cu splendori anim'a ta* (58. 2), si luminatoria de altii, relate la tóta lumea, si pentru ace'a se asemena cu sórele si lun'a. (Vá urmá).

Voltaire si epigonii lui in Europ'a.

(Continuare din N-ru 10).

Pre tempulu petrecerei sale in Holandi'a facù Voltaire prim'a incercare de a atacá religiunea crestina in modu sistematicu in epistolele „*catra Urani'a*“. Ataculu acest'a a fostu forte periculosu. Imitandu pre scepticulu Bayle la parere se preface, cà cumpanesce tote argumentele *pro* si *contra* adevureriloru crestine, si cumpanirea se finesce totu de a un'a cu negarea toturoru adevureriloru religioase naturali si supranaturali. Nu avù inse curagiulu a-si serie pre ele numele, si fiendu citatu la judecata, cu multa nerusinare dechiará, cumcà autoriulu loru este unu preotu repausatu Abbé Chaulieu.

La anulu 1723 se reintorse la Parisu, unde avù mai multe certe mai cu sema cu ducele de Rohan, care-lu si batù de doue ori, asia in câtu de aci se nascù in Parisu datin'a de a numí bâtele cele mari Voltaire, éra batai'a cu bătiiulu a o numí voltairisare. Curundu dupa ace'a retaci mai multu prin Franci'a de la unu castelu la altulu, si in unulu alu Marquisului des Maisons lu ajunse si unu morbu greu, câtu temenduse de morte primì si santele sacraminte ale moribundiloru. Din morbulu acest'a inse se reinsanetosia curundu si uitandusi de tote scrise dram'a cea usiora Mariane. Pre tempulu acest'a capetá dela regele si dela regin'a si una pensiune frumosa anuala, carea inse din caus'a unoru certe curundu i o retraseru éراسi si lu aruncaru pentru a dou'a ora in Bastili'a, de unde dupa ce a scapatu fù esilatu, si fugi in Angli'a.

În Angli'a veni Voltaire în atingere cu filosofi deisti Anglesi si facu cunoscentia si cu literatur'a anglesa. Fora de a face ceva studii adenci luà în sine tote ideile lui Locke, Hobbes, Tyndale si altii si si formà teori'a cea moderna despre toleranti'a religioasa. Toleranti'a acést'a a lui inse, care deveni astàdi toleranti'a moderna, nu este nice decum toleranti'a cea crestina, carea demanda, cá faptele de caritate se le implinimu facia cu ori si cine, fora de a considerá, cumcà de ce credintia este, precum tare frumosu ne a invetiatu Mantuitoriulu în parabol'a despre caletoriulu catra Jerichonu, care a caditu între talhari, si nice preotulu nice levitulu jidovescu nu au voitu se scie de elu nemic'a, ci numai unu samarineanu de alta credintia si inca tare urita Jidoviloru. Ci toleranti'a acést'a alui Voltaire este indiferentismulu celu mai crasu si mai extremu religiosu impreunatu cu una ura fanatică si infernala facia cu intréga baseric'a catolica, pre carea voiesce se o supuna cu totulu statului.

„Unulu fia-care se traiésca linistitu în credinti'a sa,

„Numai legei statului se-i dé mai antâiu onorea“ dice Voltaire în poem'a sa epica „Henriade“, una poema cam molesta de cetitu, în carea voiesce se glorifice toleranti'a lui Henricu IV regele Franciei.

Din Angli'a se reintorse Voltaire éra în Franci'a, unde capetà din nou pensiunea, ce o pierduse mai în ainte. Ma întreprinse mai multe speculatiuni cu bani, în cari castigà în scurtu tempu una avere de mai bine de trei milioane. De aci în ainte fiendu Voltaire ascuratu în privinti'a materiala pasi totu mai aspru în contr'a religiunei crestine si edà în scurtu tempu trei opuri tare aspre în contr'a ei. Aceste suntu dram'a *Mahomed*, eposulu *La Pucelle*, si unu tractatu de metafisica. În dram'a *Mahomed* ataca autoritatea basericésca si religiunea crestina cu unu fanaticismu si furia adevératu mohamedana. În eposulu *La pucelle* si bate jocu de castitatea virginala, éra în tractatulu de metafisica trage la indoiéla esistinti'a lui Domnedieu si guvernarea lumii prin una fientia personala transcendentă. Ma nerusinarea lui Voltaire merse asia departe, câtu spre a castigá dramei sale Mahomed câtu se pote mai multi cetitori, publicà una epistola falsificata a Papei Benedictu XIV, în care Pap'a acést'a eruditu si de cultura asia înalta lauda pre „admirabilulu Mahomed“. Eposulu *La Pucelle* lu publicà mai antâiu numai cá manuscriptu între amicii celi mai deaprope. Cându aparù inse tiparitu, atunci avù cutezarea a negá, cumcà elu este autoriulu.

La 1740 si 1743 cercetà pre liberulu cugetatoriu rege filosofu alu Prusiei Fridericu II si inchià cu elu una amicitia intima. Totu pre tempulu acést'a se sciù insinuá atâtu de bine la curtea regelui francesu, câtu tempu îndelungatu avù mare trecere mai cu sema în urm'a midilocirei Domnei de Pompadour. Fructele literarie ale tempului acestuia suntu romanele: *Zadiz*, *Babouc*, *Micromegas*, *Candide*, tote pline de unu sensualismu tare trivialu si de una malitia diabolica facia cu religiunea, baseric'a, preotii si Jesuitii. Pre

langa aceste a mai compus in tempulu acest'a si bucatile teatrale: Eriphile, Semiramis, Zaira, Zulim'a, Tancred si altele.

Intru aceste regele filosofu Fridericu II din Prusi'a invitã pre Voltaire de repetite ori la curtea sa, pana ce poetulu francesu se decise a implinì dorintia regelui germanu. Voltaire s'ar' fi dusu la curtea regelui Fridericu mai bucurosu cá ambasadoru diplomaticu alu regelui francesu decâtu cá óspe, fienducã acést'a corespundeã mai tare ambițiunei lui. Dorintia acést'a inse nu i se potù implinì nice de cum. Inse pentru ace'a Fridericu II promise lui Voltaire unu salariu anuale de 20,000 de livre si unu equipagiu propriu, pana cându va fi la curtea lui. Astufeliu la anulu 1750 Voltaire veni la curtea lui Fridericu II,

„cã poetulu se locuiesca la regele,
„fienducã amendoi stáu pre inaltimile omenimei“.

Deca considera inse omulu, câtu de frivole eráu petrecerile aceste ale regelui cu poetulu, atunci inaltimile aceste ale omenimei trebuie se le puna tare diosu.

La curtea lui Fridericu locuieãu pre tempurile aceste mai multi invetiati si literati germani, precum Maupertuis d' Argens, mediculu materialistu La Mettrie, autoriulu blastematului opu „l'homme machine“ si altii.

Ce'a ce i unieã pre invetiatii acestia cu regele filosofu Fridericu II erã modulu acel'a de cugetare fora de Domnedieu, fora de conscientia si chiaru pentru ace'a tare de diosu, care in secululu trecut cu tare pucinu dreptu si adrogã, seau mai bine disu si usurpã numele de filosofia, pentrucã sub masc'a numelui acestuia frumosu se pota atacã totu ce e idealu, totu ce e santu si in specie tota civilizatiunea crestina. Petrecerea cea mai comuna si mai placuta a invetiatiilor acestor'a cu regele constã in batujocoria, persifarea si parodiarea religiunei crestine. Devis'a lor, cu carea se salutáu erã: ecrasez l'infame = sugrumati pre infamulu, seau scurtatu: éerlinf. Sub infamulu inse intielegieãu baseric'a lui Domnedieu.

Scrierile, ce le prelucrà Voltaire la curtea lui Fridericu II suntu mai cu sema de caracteru politico-religiosu. Sub numele: „legea naturei“ scrise una apoteosa a religiunei dictate de puterea de statu. Totu aici scrise si opulu: secululu lui Ludovicu XIV, uniculu lui opu, care are si una insemnatate óre care scientifica.

Unu incidentu ore care neplacutu turburã amicitia lui Voltaire cu regele „filosofu“ Fridericu. Voltaire se dimise la mai multe speculatiuni in compania cu unu jidovu numitu Hirsch. In urma inse veni lucrulu la procesu cu Hirsch, si Voltaire sciù castigã dreptulu, ce nu-lu aveã, pentrucã Voltaire „erã multu mai blastematu cá Jidovulu“ precum dice Lessing. Lui Fridericu inse nu-i placù lucrulu acest'a nice de cum. Din care cauza si scrise lui Voltaire, cà: „deca scrierile tale meritèza statue, atunci faptele tale meritèza cãtenele temnitiei“. Afora de acést'a Voltaire mai veni si in conflictu cu

Maupertuis, Presedintele Academiei din Berlinu. Maupertuis si publică una colectiune de epistole. In contr'a acestei colectiuni scrise Voltaire nescie satire tare ardetorie si veninoase sub titlu'a: „diatribe de a Domnului Akaki'a“. Lucrul acest'a nu-i placu nice decum lui Fridericu. Din care cauza demandă, că satirele lui Voltaire se se ardia pre piati'a publica. In urm'a acestor'a se stărni in Voltaire dorulu de a se reintorce érase in Franci'a si in 1753 si porni din Berlinu. Pre drumu cercetă mai tote curtile, ce-i stău in cale, pre unde fū primita pretotindine cu mare pompa, dara mai cu sema in Gotha. In butulu regelui Fridericu inse, a fostului seu amicu intimu, ajungandu in Leipzig scrise si de acolô mai multe satire in contr'a lui Maupertuis. Acést'a lu vetemă pre Fridericu forte multu. Din care cauza demandă lui Freitag, ministrulu seu residentu din Leipzig, că se iec dela Voltaire ordurile, ce i le a fostu datu, pre cându eră inca in Berlin. Freitag i le si luă, ma-lu si prinse pre Voltaire si-lu tractă tare uritu, din care cauza Voltaire scrise in contr'a lui cele mai urite satire, dupa ce scapă din manile lui. Ajungundu Voltaire in Colmar se dimise pana la comedi'a sacrilega de a primí publice santulu sacramentu alu Eucharistiei in doue renduri, odata dela paroculu cetatei, si a don'a ora dela Benedictinulu celu eruditu Calmet.

Dupa sosirea in Franci'a Voltaire cugetă mai antăiu se se asiedie in Parisu, că acolô se fia tamăiatu de elit'a societatei franceze. Audiendu inse că la curte nu este bine vediatu, si intorse ochii spre Elveti'a, unde cumperă proprietatea Ferney in apropiarea Genevei, si incepu a se numi Contele de Ferney. Aci duse una rola de magnatu de celi mari. Se imbracă câtu se pote mai stralucitu pana in betranetiele cele mai adenci, desi nice prin imbracamintea cea mai frumoasa nu si poteă ascunde figur'a cea urita a faciei si a trupului, câtu coetanulu seu Rousseau, care eră de una frumsetia corporala admirabila, lu numi: mătia de mare, éra elu insusi vedicndusi odata portretulu se numi: singe estropié = una moima sgăita.

(Va urmă).

Măneçarile si felonulu preotiescu.

4. *Măneçarile* (*επιχειρίδια* brachialia, supermanicalia, manipulus, sindon, sudarium, fanon) suntu acele ornate, care se imbraca pre ambe mâni astufeliu, încātu acele cam cu ceva mai josu de cote pâna la incheiaturele manei acoperu bratale. Aceste ornate sacre servescu spre sustinerea si intarirea maneceloru stiharului.

Insemnatatea allegorica a acestoru ornate e intipuirea legaturilor, cu care fura legate si strense manile Rescumperatoriului. Éra cea morala e ace'a, că intipuesce de o parte pacientia si trezvia preotului intru implinirea deregatorii sale, éra de alta parte poterea lucrarei atotu poternice a lui Domnedieu, a careia impartasire avându, pôte, că cu intieptiune se faca mandatele Domnului, se invinga pedecele ce-i stau in contra, si se sferme poterea celui contrariu, si că unu lucratoriu si instrumentu afesu alu Domnului,

va poté se lucre, respective se arete si se descopere lucrarea acelei poteri divine intru prefacerea panii si a vinului in trupulu si sangele celu domnedieescu alu lui Isusu Christosu, cá a mysteriului celui mai sublimu alu legeri crestinesci.

Insemnatarea acést'a morala mi-se pare a se poté cunósce din cuprinsulu rogatiuniloru, ce se dicu la imbracarea manecarialoru.

Asia, punendu-se manecariale, antâiu pre mân'a drépta se dice „*Mân'a ta cea drépta, Dómne, s'a preamaritu intru taría; drépt'a ta, Domne, a infrantu pre ininici, si cu multîmea marirei tale ai sfermatu pre cei contrari*“¹⁾.

Éra la cea stenga se dice:

„*Manile tale m'au facutu si m'au formatu, intieptiesce-me, si me voiu invetiá preceptele tale*“.

In acestu sensu de mai susu esplica si *Sym. Thess.* insemnatarea manecarialoru dicandu: „*Manecariale suntu insemnele lucrarei celei atotu puternice domnedieesci, — intipuindu pre Christosu, carele prin manile sale, si prin sene insusi a adusu sacrificiulu trupului si sangelui seu: carei insemnatâti convinu cele ce se dicu la punerea loru pre mani* „*Man'a ta cea drépta* s. c. l. *Unii asseréza cá manecariale aceste ar' intipui si legaturele maneloru Mantuitoriului cându s'a fostu dusu la Pilatu*“²⁾.

Éra *Balsamonu* in resp. 37 ad *Marci monachi* interrogata dice: „*Manecariale suntu semnele si notele legatureloru impuse maniloru Dommului si Domnedicului nostru Isusu Christosu, cându s'a adusu la patim'a de bunavoia*“³⁾.

S'ar' vedé, cá manecariale la inceputu au fostu ornate proprie archieresci, si numai mai târdîu s'a inceputu a se portá si de cátra preoti, altu-cum adi le pórtá si *Diaconii*, ce'a ce mi se pare a nu le convení, cáci acele nu li se dau neci la ordinarea loru, cá si spre exemplu „*orariulu*“ si „*ripid'a*“.

Ornatulu celu din urma si mai de frunte este

5. *Falonulu* (*φραζιλιον, φελονιον* seau *φαιλιον* = vestmentu de asupr'a ce se vede, casula, paenula, planeta). Acest'a e ornatulu mai specialu si distinctivulu alu preotului, care de dupa form'a s'a are asemenarea unei case seau campane, acoperindu dela capu mai pâna la petióre intregu trupulu si tóte celelalte vestmente sacre pana aci atinse, si inea cátu pre o taiatura aplicata in mijlocu se lasa in josu pre dupa capu pre ambe umere.

Insemnatarea allegorica a acestui vestmentu sacru este intipuirea vestmentului celui mohoritu, cu care fî imbracatu *Mantuitoriulu* la patim'a sa cea

¹⁾ Esir. XV. 6.

²⁾ Supermanicalia vero actionis divinae omnia efficientis significantia sunt, et Jesum suis manibus sacrificium corporis et sanguinis sui per se obtulisse: cui conveniunt quae in iis superponendis recitantur »Dextera tua Domine« etc. et »Manus tuae« etc. Quin etiam vincula manuum Salvatoris, quibus ad Pilatum deductus est, quidam haec supermanicalia exprimere asserunt«. (De templo et missa pag. 184. l. c.)

³⁾ »Brachialia nota sunt et signa vinculorum manibus Domini et Dei nostri J. Christi impicatorum, cum ad passionem voluntariam adduceretur« (Goar. o. c. p. 95 n. 12).

mantuitoria. Éra insemnatatea cea symbolica morala a aceluia este că: e symbolulu dreptatei si alu iubirei, care sunt darurile si fructele lucrarei Spiritului santu, si prin acést'a in modu collectivu a toturoru aceluia vertuti, ale caroru symbóle suntú tóte celelalte ornate sacre, precum: curati'a, infranarea, modesti'a, pacienti'a, santi'a si tari'a animei. Insemnatatea acést'a se cunósce si din rogatiunea dîsa de preotu la imbracarea falonului, cându asia dîce: „Preotii tei, Dómne, se voru imbracă intru dreptate, si cuviosii tei cu bucuria se voru bucurá“.

Pentru ace'a, precum *dreptatea* este vîrtutea ace'a „*careia innaltia neamurilor*“¹⁾ si forméza bas'a ordinii morale, éra *iubirea* este „*legatur'a perfectiunei*“ si „*plinirea mandatelu*“²⁾, mam'a si regin'a toturoru vîrtutiloru: astu-feliu este si falonulu vestmêntulu s. celu mai principalu, mai destinctivu, mai splendidu si asia dîcându culmea si perfectiunea intregului ornatu sacerdotale, care acopere si cuprinde tóte celelalte.

Dreptu ace'a, de câte ori se voru imbracă preotii in acestu ornatu sacru totu de a un'a se-si aduca aminte, că densii că administratorii mysterialoru si servitorii Domnului, că mijlocitorii între Domnedieu si omu, că „*alesii lui Domnedieu cei santi si iubiti*“³⁾, de temeulu vietiei lorú au se puna: *dreptateu* „*ostenelele careia suntú faptele bune, că invetia: trezirea si intieptiunea, dreptatea si barbat'i'a*“⁴⁾, dreptatea se mérga in aintea lorú (Ps. 84, 14) că dreptatea remane in véculu vécului, (Ps. 111) si Domnulu nu va dá clatire dreptului, ci intru memoria eterna va remané (Ps. 54, 23), éra de motivu si tient'a lucrarei sale se-si puna: *iubirea* „*cea din credintia nefaciarnica si din anima curata*“⁵⁾, carea lucréza „*milostivirea indurariloru, bunatatea, umilinti'a, blandeti'a si indelung'a rabdare*“⁶⁾, iubirea, carea că „*o legatura a seversirei*“ (Col. 1. 14) si „*plinirea mandatului*“ (Tim. I. 5) *neci odata nu cade, ci se bucura de adeveru, tóte le suferu, tóte le crede, tóte le speréza si le rabda*⁷⁾.

Ce se tiene de archeologi'a falonului va fi se se insemne urmátóriele:

Falonulu atátu de dupa nume, câtu si dupa form'a sa e identicu cu acelu vestmêntu alu Romaniloru celoru vechi, pre care barbatii si muerile ilu portáu in calatorie si in tempuri ploioése, de a supr'a toturoru vestimentelu. Si e probabilu că din viéti'a acést'a comuna, că unu vestimentu mai serbatorescu a trecutu si in cultulu divinu.

Unii scrietori dîcu, că atare vestimentu a fostu si acél'a (paenul'a) care S. Paulu l'a fostu lasatu in Troi'a la Carpu si a dispusu că Timoteu se-lu aduca cu sene (II Tim. 4, 13).

1) Esemple 14, 34.

2) Col. 3, 14; Rom. 13, 10; I Cor. 6, 17; I Tim. I, 5.

3) Col. 3, 12.

4) Intiel. 8, 7.

5) I Tim. I, 5.

6) Col. 3. 12.

7) I Cor. 13.

E dreptu, că in liturgi'a S. Joanu gura de auru mai adese ori occura numirea de „falonu“, si asia, macar că liturgi'a ace'a nu a venitu la noi in form'a sa originala, ci cu putiene schimbari subsecente, s'ar' poté dice totusi, că in véculu alu 4-le ornatulu celu de a supr'a sacerdotale a avutu numire de falonu (felonion). Acést'a inse cu tóta certitudinea acuma pentru ace'a nu se póte asserá, pentru-cá insusi numitul S. Parinte s'ar' paré a-si contradice, cându in commentariulu seu in cartea II a S. Timoteu, c. 4, 3 scrie că „S. Paulu prin falonu desémna manteau'a, sub carea de catra unii se întielege o capsula seau unu tocu de carte¹⁾“, ce'a-ce inse nu ar' fi potutu dice, decumva deja pre tempulu seu, pentru vestmentulu casula seau felonu aieve s'ar' fi întrebuintiatu terminulu technicu liturgicu de „falonu“. Desi inse S. Joanu gura de auru cu o atare dubietate vorbesce de terminulu „falonu“, de aci inca nu urméza, cá si cum vestmentulu sacru sacerdotale din cestiune nu ar' fi esistatu, si inca chiaru sub numire de falonu, pentru-cá a potutu se tréca tempu indelungatu pâna cându terminulu comunu de falonu s'ar' fi folositu de cătra unulu seau altu scrietoriu cá terminu technicu²⁾.

Altucum celu dintâiu scrietoriu, care sub numire de falonu întielege vestmêntu liturgicu asemene celui de adi este S. Germanu Patriarchulu Constant. (715). Acést'a in opulu seu „theori'a rerum eccl., face amintire de falonu, mai târdiu pre la 800 aflamu că Patriarchulu Constantinopolei cu numele Nicephoru, cá donu a tranesu Pontificelui Romei Leo alu III-le unu Stichariu albu si unu falonu castaneu (Harduin T. IV p. 1001).

Din acést'a donatiune se cunósce apoi si ace'a, că pre acelu tempu intre ornatele sacre liturgice ale basericei orientale si apuséne nu a fostu diferinti'a, ce se vede adi cu deosebire chiaru la falonu, pentru-cá cu adeveratu form'a „falonului“ a „casulei“ pâna cătra véculu alu 12-le a fostu asemenea in ambele baserice, si numai dela acelu tempu s'a inceputu in baseric'a apuséna schimbarea ace'a, că pentru mai mare comoditatea preotului la tractarea celoru sante, s'au facutu taiaturi de ambe partile ale bratieloru, asia câtu adi din form'a antica a falonului a remasu numai atât'a, câtu in aintea pieptului si pre la spate falonulu — casula are form'a cea vechia, — éra la mani e scurtatu si liberu; pre cându in vechime aveá intru tóte asemenea lungime, in câtu, la actiunea divina a prefaceri cá se fia manile preotului mai libere, unulu din diaconi ori ministrii altariului radicau partea din ainte a falonului.

In urma este inca de observatu, că aceste ornate adi de regula suntu decorate cu insemnele s. cruce, încátu pre manecaria, pre brâu, pre Epitrachilu si pre falonu suntu aplicate acele insemne la locul cuvenitu, care preotulu le saruta cu ocasiunea imbracarei si desbracarei lor. **Joanu Borosiu.**

¹⁾ Hom. X in ep. II ad. Thimat.

²⁾ Cfr. Hefele I. c. p. 195.

Rogatiunile bisericeii pentru ploia.

Este una datina forte vechia si forte frumoasa in biserica, cã credintiosii in tempu de seceta, tienu in biserica rogatiuni publice, seau arangéza procesiuni publice afora la campu, unde apoi se indeplinescu rogatiunile aceste, cã Domnedieu in marea sa bonetate se se indure a tramite pamentului ploi'a cea dorita, si prin acést'a se mantuiésca fructele campului de perire éra pre poporulu credintiosu de lipsa si de fomete.

Nice unui credintiosu nu i a venitu ver odata in minte, cumcã dora prin rogatiunile aceste s'ar' cere dela Domnedieu unu lucru óre care cu nepotintia. Si desi celi mai multi credintiosi fiendu fora cultura scientifica nu suntu in stare a vedé si a cuprinde legatur'a, ce este intre rogatiunile aceste si între modulu, cum Domnedieu gubernéza lumea fisica, totusi nice unulu nu s'a indoitu, cumcã prin rogatiunile aceste indeplinesce una fapta placuta lui Domnedieu, si cumcã efectulu loru este posibilu, ma in cele mai multe casuri chiaru probabilu.

Chiamarea pucinu onorifica de a dechiará rogatiunile aceste de absurde a remasu rezervata necredintiei tempului nostru, ce afla atát'a desfetare in asi bate jocu de institutiunile si usantiele bisericesci.

Resonéza adecã necredintia tempului nostru asupr'a rogatiuniloru acestor'a in modulu urmatoriu.

Cursulu naturei este astufeliu de determinatu prin legile sale, cãtu dela determinatiunea acést'a nu se pote intemplá nice cea mai mica abatere. Tote fenomenele in natura fia ele pentru noi bune seau rele, urméza unele dupa altele cu una necesitate de fieru. Astãdi domnesce in unu locu pre suprafaci'a pamentului seceta mare. Acést'a inse se intempla, pentrucã universulu urmandusi cursulu seu si legile sale a trebuitu se produca in loculul acel'a secet'a, si deca amu voi se ploie, atunci ar' trebui se se conturbe intregu universulu, decumva in cursulu seu nu este stimulatatu, cãtu chiaru atunci se produca ploia. Astãdi domnescu in unu locu óre care pre suprafaci'a pamentului ploi mari. Acést'a inse éra si se intempla, pentrucã universulu urmandusi cursulu dictatu de legile sale immanenti a trebuitu se produca in tempulu acel'a si in loculul acel'a ploile, si deca amu voi se incete, atunci éra si ar' trebui se se conturbe intregu universulu, deca cumva in urm'a legiloru sale nu este dispusu, cã chiaru atunci se le sisteze.

Ce voiescu dara crestini, candu facu rogatiuni pentru ploia seau pentru seninu? Nu voiescu altu ceva, decãtu cã Domnedieu pentru placulu loru se schimbe legile si cursulu universului intregu. Si inca in ce modu curiosu! In unu locu se potu face rogatiuni pentru ploia, in altulu pentru seninu. Acum prin acést'a se cere dela Domnedieu, cã pentru doue locuri neinsemnate pentru universu se schimbe legile lui in doue direptiuni opuse. Ma in unulu si acelasi locu se pote intemplá, cã in unu tempu forte scurtu se se faca odata rogatiuni pentru ploia si curundu dupa ace'a si pentru seninu, va se

dica, se cere dela Domnedieu, că pentru unu singuru locu depre pamentu se schimbe cursulu universului de doue ori dupa olalta in direptiune opusa.

Deca acum Domnedieu ascultandu rogatiuni de genulu acest'a ar' schimbá totu de a un'a cursulu universului, atunci nu ar' mai fi nice una lege constanta in universu, si atunci noi legile naturei nice nu le amu poté studiá, fiinducá acele in continuu aru fi supuse schimbárilor.

Invederatu se vede de aici, dîcu necredintiosii, cumcá rogatiunile pentru ploia, ce le facu crestinii, suntu absurde. Căce Domnedieu pentru ace'a a datu universului legile, ce le are, că dupa ele se-si urmeze cursulu seu. Si de securu, că Domnedieu nu le calca pentru rogatiunile nimenui. Desierte suntu dara tote rogatiunile aceste; desierte si absurde, căce efectu totusi nu potu se aiba, si omulu ar' face mai bine, deca in atari casuri s'ar' invetiá a se supune fatului, si a se mangaiá cu ace'a, că legile universului suntu inalterabili.

Se vedemu inse la lumin'a principiiloru crestine, óre in adeveru asia stá lucrulu cu rogatiunile aceste!

In ainte de tote trebue se preitemu, cumcá si teologi'a crestina invetia, cumcá legile naturei suntu inalterabili. Inalterabilitatea acést'a inse nu este absoluta, cătu nice Domnedieu Creatoriulu loru se nu le pota schimbá. Ci inalterabilitatea acést'a este numai relativa, va se dica nice una fientia marginita nu le pote schimbá, le pote inse pentru ace'a Domnedieu, candu afla cu cale. Candu Domnedieu le schimba, atunci cu terminu teologicu se dîce, cumcá Domnedieu patréza una minune.

Căndu crestinii inse facu rogatiuni pentru ploia, atunci nice decum nu se roga, că Domnedieu se faca pentru eli una minune, schimbandu ver o lege a universului. Si crestinii instruiti sciu bine, că secet'a din unu locu seuu altulu este una urmare firéscá a cursului universului, si inca una urmare voita de Domnedieu dela crearea lumei. Ce este inse datorinti'a loru in faci'a unui atare decretu alui Domnedieu? De buna sema că nu altulu, decátu că se se roge lui Domnedieu, că se reverse indurarea sa si se tramita ploia la tempulu seu. Si deca ploi'a vine in adeveru, atunci cum avemu noi óre se o judecamu? Ore asia că Domnedieu vediendu rogatiunile credintiosiloru a datu universului altu cursu? Nice de cum. Si ploi'a acést'a, ce vine dupa seceta in urm'a rogatiuniloru credintiosiloru, este voita, decretata si prevediuta de Domnedieu inca dela crearea lumei. Ma Domnedieu a prevediutu inca de atunci si rogatiunile credintiosiloru. Si astufeliu inca de atunci a decretatu, că dupa secet'a respectiva in urm'a rogatiuniloru credintiosiloru se urmeze ploia. Nu este dara in casulu acest'a ploi'a una urmare firéscá a rogatiuniloru credintiosiloru si inca fora că cursulu din eternu decretatu alu universului se se schimbe cătu de pucinu? Deca inse se intempla rogatiunile, si ploi'a totusi nu urméza, atunci nice decum nu se pote dîce, cumcá Domnedieu dora nu a voitu se schimbe cursulu universului, ci numai că Domnedieu din eternu a

decretatu, cá dupa rogatiunile credintiosiloru totusi se nu urmeze ploia, seau pentrucà din eternu a prevediutu, cá rogatiunile nu voru fi precum se cuvine, seau pentrucà salutei credintiosiloru va fi mai folositoriu, deca rogatiunea nu li se va ascultá. Precum din punctu de vedere fisicu este necesariu, cá dupa seceta se urmeze seau ploia seau érasei seceta, dupa eum va fi decretatu Domnedieu din eternu, chiaru asia din punctu de vedere moralu este de lipsa, cá credintiosii in casuri de aceste totu de a un'a se-si indrepte rogatiunile catra Domnedieu, si ele nesmintitu voru avé efectulu acel'a, ce l'a decretatu Domnedieu din eteruu, fora cá se schimbe legile universului nice cátu de púcinu.

Considerandu cestiunca astufeliu, de locu nu potemu precepe, cum pote cineva se veda in rogatiunile aceste ceva absurditate. Necredintiosii nu au decátu se considere in rogatiunile aceste numai partea fisica ci si cea morala, si inca in legatura cu atotu scienti'a eterna alui Domnedieu, asia precum o propune religiunea crestina, si atunci se voru poté usioru, forte usioru convinge, cá lucru mai logicu cá rogatiunile aceste nu pote se fia.

Varietáti.

Escelenti'a Sa Prea Santitulu Metropolitu Dr. **Joanu Vancea** de **Butés'a** a plecatu Joi d. a. in 4 Juniu st. n. a. e. la scaldele dela Carlsbad, de unde numai in lun'a urmatoria alui **Juliu** se va reintorce.

In lun'a trecuta alui **Maiu** s'a tienutu in Rom'a una disputa publica decatra tineri alumni ai colegiului Urbanu in presentia Sanctitatei Sale Sumului Pontifice Leonu XIII, a mai multoru Cardinali si prelati Romani si a mai intregului episcopatu Irlandesu, ce din intemplané erá de facia in Rom'a. Disput'a s'a invertitu in giurulu mai multoru tese din teologi'a dogmatica. Aperatorii teselor de disputa au fostu trei, si intre acestia si unu Romanu din Ardealu, anume **Demetriu Radu** alumuu alu Archi-diecesei Fagarasiului in collegiulu grecescu dela Santulu Atanasiu din Rom'a, unu tineru de cea mai buna sperantia. Sanctitatea Sa Sumulu Pontifice Leonu XIII a fostu forte multinimtu cu rezultatulu disputei, ce'a ce a manifestatu prin ace'a, cá unu fa-caruia dintre disputanti i a datu câte una medala de argintu si un'a de auru asociate in câte unu etui frumosu.

Clarissime Domnule Redactoru!

Ve rogamu cu totu respectulu a dá locu in multu pretinit'a „Foi'a baserecésca«, ce redigeti urmatoarei constituirii:

Societatea de lectura »In. M. Clainiana« a clerului teneru din locu tienendusi in 30 Maiu st. n. a. e. siedinti'a constituanta si a alesu de oficiali pentru anulu scolasticu venitoriu pre urmatorii Domni: Presiedinte **Macavein Groze** clericu de an. III. Redactoru la foi'a »Furnic'a« **Demetriu Deacu**, clericu de an. III. Notariulu corespondintieloru: **Georgiu Chetianu** cl. de an. III. **Casariu Basiliu Serbu** cl. de an. II. Controloru **Atanasiu Bolog'a** cl. de an. I. Bibliotecariu: **Valeriu Comsi'a** cl. de an. I, remanendu a se alege notariulu siedintieloru cu inceputulu anului scolasticu venitoriu.

Pre lenga acestea suntemu ai claritatiei Vostre

Blasiu in 8 Juniu 1885

Nicolau Toganu
presiedinte.

devotati

Parteniu Birlea
not. coresp.

Editoriu si redactoriu responsabilu Dr. **Alesandru V. Gram'a**.

Tipograf'a Seminarului gr-cat. in Blasiu.